

Zaterdag 14 juli 1917 – ochtendeditie

Londen, 13 juli. Officieel: Haig rapporteert: Wij hebben aanvallen gedaan op de vijandelijke loopgraven ten noorden en zuiden van Hulluch, zuidoostelijk van Ieper. Wij maakten enige gevangenen. Vijandelijke aanvallen werden met succes afgewezen ten zuidoosten van Gavrelle, bij het kanaal van Ieper naar Komen en ten oosten van Nieuwpoort.

Berlijn, 13 juli. Bij de mislukte aanval van de Engelsen ten oosten van Nieuwpoort namen wij verscheidene gevangenen en veroverden wij enige machinegeweren.

Ook bij een patrouillegevecht ten westen van Woumen hebben wij gevangenen gemaakt.

Onze vliegers hebben krachtdadig de vijandelijke batterijen achter het front van geringe hoogte onder vuur genomen.

Londen, 13 juli. Een correspondent van Reuter bij het Britse leger in Frankrijk geeft een beschrijving van de aanval der Duitsers op het nieuwe Britse front in België op 10 juli. Hij schrijft: Uit de strekking van de conclusies der militaire deskundigen in Engeland wordt daar de zaak blijkbaar als van grotere omvang en meer tactisch belang beschouwd dan zij in werkelijkheid was. Het terrein van de strijd is een omgewoelde zandvlakte, schaars bedekt met bruinachtig gras. Verscheidene kleine dalen en gaten bieden goede gelegenheid aan om zich te verbergen doch maar weinig dekking tegen het kanonvuur. Wegens de losse structuur van het zand hadden de Fransen gedurende de 30 maanden, die zij deze sector hadden gehouden, diepe loopgraven gedolven en borstweringen opgeworpen; maar het was onmogelijk de stelling defensief krachtig te maken. Van de zee tot aan de Geleidebeek, die naar het

binnenland de grens van de aanval vormde, is ongeveer een mijl (1600 meter). Dinsdagochtend om zes uur zwol het vijandelijke artillerievuur aan tot een onheilspellend geroffel; onze eigen kanonnen antwoordden. Gedurende de ochtend werden de bruggen over de IJzer tussen de zee en Nieuwpoort door de Duitse granaten vernield en zodoende was het onmogelijk de betrekkelijk geringe strijdkrachten aan het front te versterken. Tegen drie uur in de namiddag verkreeg het bombardement de hevigheid van een orkaan. Dit duurde drie uren. De Duitsers pasten zowaar op kleine schaal onze eigen tactiek toe. Omtrent deze tijd werd het hoofdkwartier van de Kings Royal Rifles onhoudbaar, en de staf begaf zich in een tunnel. Dichter bij de zee waren alle borstweringen in de richting van Lombardsijde met de grond gelijk gemaakt en de loopgraven waren spoedig niet meer te onderkennen. Tegen zes uur zag men de Duitsers zich concentreren en er werd order gegeven de troepen op de rechteroever te waarschuwen. Een sergeant van het Northamptonshire-regiment zwom – ofschoon gewond – over de IJzer, hetgeen de enige manier was om de boodschap over te brengen. Toen hij aan de overkant was, zag hij drie golven Duitse mariniers vooruitkomen. Hij kon zijn boodschap overbrengen. De machinegeweren werden in stelling gebracht; en men voorkwam dat de aanval van de Duitsers verder kwam dan dit punt. In concentrische linies kwamen de Duitsers langs de kust en in de richting van het Geleidemoeras. Op dit ogenblik waren onze gelederen zo uitgedund, dat de verdediging slechts door afgezonderde groepjes manschappen werd volgehouden. De tunnel, waarin de Kings Royal Rifles dekking hadden gezocht werd door een troep bommenwerpers en vlamspuiters aangevallen. En het laatste wat men op deze plaats heeft gezien, waren vijf officieren, die rug aan rug stonden te vechten en op wie genoemd regiment tot in lengte van dagen trots zal zijn. De manschappen werden rechtstreeks terug naar de rivier gedreven. Verscheidene sprongen in het water en zwommen naar de

overkant. Anderen konden niet zwemmen. En toen geschiedde er weer een van die schitterende daden, waaraan deze dag zo rijk was. Een soldaat zwom over de rivier. De kogels vlogen hem om de oren; hij rende weg en kwam terug met een touw, maakte het ene eind daarvan op de rechteroever vast, zwom terug en maakte van het touw een inrichting, waarmee zij die niet konden zwemmen zich over de IJzer konden trekken. Op deze wijze is nog een aanzienlijk aantal manschappen aan de dood ontsnapt. Om zeven uur was het gevecht afgelopen; maar de Duitsers bleken het niet veilig te vinden om een poging te wagen, ten einde het volle voordeel van hun succes te trekken. In plaats van naar de andere oever over te steken groeven zij zich in op de plaats waar zij het sindsdien niet erg rustig hebben gehad.

11 juli 1917.

Van onze correspondent Emanuel de Bom.

I.

Een volk kan niet vergaan,
De Vlaamse Leeuw
't En zal!

Guido Gezelle

“Vlamingen, herinner u de Slag der Gulden Sporen!” Nooit is een koningswoord dieper in het hart van een volk gegrift geworden, dan dit woord van onze altijd geëerde dappere koning Albert, de eerste in dit vaderland, waar alle Vlamingen “trou tot in den doot” aan blijven, zoals Marnix van St. Aldegonde ons heeft geleerd in zijn onsterfelijk Wilhelmus.

Dus hebben de Vlamingen, met ingetogenheid en vroomheid, zoals de Geuzen in de 16^e eeuw deden, de vaderlandse dag van 11 juli herdacht. De Vlamingen. Niet alle Vlamingen toch, zegt ge wellicht? Neen, niet allen, maar duizenden onder hen, zij, die met een bastaardwoord “activisten” worden gekenmerkt, maar die ik liever met een kernachtig Nederlands woord getooid zag, de “werkers”, de “arbeidwilligen”, zij, die niet staken, die niet lijdzaam in halve slaap de kentering der tijden afwachten: zij, die menen, dat als er te dommelen of te zwijgen viel, dit nu minder dan ooit de tijd is. Is onze toekomst dan zo zeker? Weten wij wat de dag van morgen ons voorbehoudt? Is de vraag van zijn of niet-zijn voor ons volk niet meer gesteld? Zijn er, van over de grens, waar onze regering zetelt, woorden gekomen, die ons ten volle over haar gezindheid gerust stellen? Weet heel de wereld het, dat het land van Rubens, van Gezelle, Benoit, Conscience, dat ons goede Vlaamse volk niet bereid is om zich ten dode te laten opschrijven? Zolang, in Vlaanderen en buiten Vlaanderen, deze gedachte niet vast geankerd zit in de zielen, zolang weren wij ons, zolang roept het hart van dit volk “Vlaams!” – tot wie het horen moet, het horen zal!

... Beste lezer, geloof nu niet, dat ik van mijn gewone rustige trant wens af te zien, en u wil vermoeien met een lyrisch betoog. Maar, zal het dan eindelijk, in Noord en Zuid, gaan beseft worden, dat wij een groots historisch moment beleven, dat wij, zo dicht bij de geweldige stem van het kanon, die van het Vlaamse strand ons toe dondert dag aan dag, ons niet langer tot nuchter beschouwen en eindeloos geredekavel genoopt voelen, maar diep beseffen, dat ons leven thans in de macht van het noodlot is, en dat er over Heden en Toekomst van onze Stam staat beslist te worden!

Zwijgt men dan, gelaten of schuchter wegduikend in zijn binnenkamers? Het volk van de Reinaert en van Uilenspiegel is ontwaakt, en schouwt met gespannen aandacht naar het einde van

de grote worsteling, die eerst over zijn hoofd heenging, maar die tenslotte op zijn hoofd wil neerkomen: wordt de inzet van de wereldoorlog tenslotte niet “wat er met Vlaanderen zal gebeuren”? Is er geen Emile Verhaeren meer, om de geweldige draagwijdte van dit probleem, met zienersblik, te peilen? Moeten we, mak en gedwee het onweer over ons hoofd laten losbarsten, zonder dat we een enkele maal mogen getuigen, dat wij, wat er ook gebeure, willen blijven wat we zijn, zijn wat we waren, onszelf? Geen Duitsers, geen Fransen: maar oprechte, rechtzinnige Vlamingen in een vrij, onafhankelijk België. Is de leuze u vaderlands genoeg? Met die leuze op ons voorhoofd, gaan wij, met onverstoord gemoed, helder en klaar, spijs laster en kwaadwilligheid, vooruit!

Deze 11e juli 1917 staat in het teken van dichter René de Clercq.

René de Clercq is teruggekeerd in Vlaanderen. En er is een trilling gegaan door ons volk, want niet alleen werkers en lijdzamen, ook de grote menigte, en zelfs zij die, aldoor hun gehemelte spoelend met het woord “patriottisme” – onder hen zijn ook “des patriotes qui viennent de paraître!” – moeten erkennen, zoals een schrandere, hooggeplaatste Franskiljon mij zegde: “Ils ont commis une gaffe!” Daarmee bedoelend dat onze regering in Havre zich deerlijk vergist heeft, toen zij de kranige dichter en voorman, wiens enige misdaad was, dat hij – als Clémenceau in Frankrijk, als Bernard Shaw in Engeland – in alle oprechtheid zijn waar geluid had laten horen, en in “De Vlaamsche Stem” het goed recht van zijn volk tegenover schaamteloze aanvallen had verdedigd. Geen enkel woord tegen ons vaderland België heeft de dichter van de Zware Kroon zich ooit laten ontvallen. Hij noch zijn koene kameraad, die ernstige jonge geleerde, met het open blonde gelaat, dr. Antoon Jacob, hebben één woord, één daad de hunne te noemen, waar een oprecht vaderlander zich hoeft voor te schamen. Beide mannen ken ik sedert jaren persoonlijk, en ik sta met mijn leven in voor hun eerlijkheid, voor hun ernst, voor

hun grote moed. Waarlijk een volk, dat in dagen van onnoemelijk leed, van onbeschrijflijke nood, zulke mannen telt, dat volk mag trots zijn – maar het moet ook dankbaar zijn. En die dank kan Vlaanderen alleen tonen, door hen hun vertrouwen te schenken, door open te verklaren: René de Clercq, Antoon Jacob: wij staan naast u! Wie u ook mogen aanvallen, met de giftige wapens van de laster of onder het mom van patriottisme, wij geloven in u, want gij hebt het arme België geen oneer aangedaan, gij hebt het grote België niet benadeeld of in de ogen van de wereld gekleineerd, ge hebt integendeel voor het deel van België dat het hardst lijdt en dat het leeuwendeel heeft in de ijselijke worsteling, die ook thans nog voortwoedt aan de heldhaftige rivier de IJzer – gij hebt voor uw volk, dat toch in België thuis is, en dat in u zijn waardige zonen erkent, het recht opgeëist om niet als zachtmoedig lam geslachtofferd te worden; ge hebt gedroomd van een tijd, dat in dit land, èn Walen èn Vlamingen, twee volkeren van verschillende stam, in vrede en eensgezindheid naast elkaar kunnen wonen, maar ge hebt ook beseft, dat dit alleen gaat als de regering van dit land, als alle burgers, als heel het volk diep doordrongen zijn van dit besef: volledige gelijkheid voor Waal en Vlaming, en daarom: met tweeën een, ieder naar zijn eigen aard en temperament zich uitlevend in volle vrijheid, ontwikkeling van eigen beschaving in eigen taal en naar eigen voorschrift: in dat nieuwe huis, dat België moet zijn en zal zijn, wil het blijven leven, in dat huis zullen we ons na de oorlog weer thuis voelen. En ziedaar uw misdaad! Maar Vlaanderen, heel ons volk spreekt u vrij. En, toen enige maanden geleden, bij René de Clercq iemand, die namens het hoger bewind sprak, de dichter kwam vragen om, nadat hij als het ware gebrandmerkt was geworden, terug de eerste stap te doen, onder belofte dat de regering hem na de oorlog, als eerste gebaar, “in zijn eer zou herstellen”, toen luidde het flinke woord van de Clercq: “mijn eer is niet aangetast, wie zijn eer te herstellen heeft, zette de eerste stap ...”

Ziedaar een man!

En de terugkomst van die goede zoon heeft moeder Vlaanderen gisteren te Antwerpen, eergisteren te Brussel, gevierd, met een innigheid, een ingetogenheid en tevens een beleidzaamheid, een stevige bewustheid, dat het dient neergeschreven te worden voor de toekomst. Want waarlijk, ik die mijn hoofd heb koel gehouden hoe vaak het hart ook weende, heel deze verschrikkelijke oorlog lang. Ik kan het getuigen: een liefde als die ons volk deze man toedraagt, is iets enig: René de Clercq is op dit ogenblik de populairste Vlaming, hij wordt op handen gedragen, en wee hem die een haar aan zijn hoofd mocht krenken.

Men meldt ons van de grens:

Wij vernemen verder dat de vliegeraanval op Vlaanderen gisternacht om 1 uur plaats vond.

Zaterdag 14 juli 1917 – avondeditie

Berlijn, 14 juli. Officieel. Legergroep Rupprecht. Aan de kust begon tegen de avond sterk vuur tegen onze stellingen. Engelse aanvallen die 's nachts bij Lombardsijde plaats hadden liepen met zware verliezen voor de vijand in ons afweervuur op niets uit. Ook ten oosten en ten zuidoosten van Leper, alsmede op enige vakken van het front in Artois, was het artilleriegevecht levendig.

Londen, 14 juli. Officieel. Gisteravond heeft de marineluchtdienst bomaanvallen gedaan op de volgende militaire doelen: Aartrijke, het vliegekamp te Houtave, Nieuwmunster, het vliegekamp van Gistel, het vliegekamp en spoorwegstation Noord-Torhout, het station Brugge, het kanaal, de kranen en het station van Zuid-Oostende.

Het zicht was over het algemeen slecht en de waarneming van de uitwerking dientengevolge moeilijk.

Ook zijn de Solvay-werken en het havenhoofd te Zeebrugge gebombardeerd.

In het geheel zijn er verscheidene tonnen aan bommen geworpen. Alle vliegtuigen zijn veilig teruggekeerd.

11 juli 1917

Van onze correspondent Emanuel de Bom.

Antwerpen, 12 juli.

II.

Laat ik nu denken hoe dit alles was ...

Wat een uitgelezen uren, wat een vrome, als door psalm-stemming gewijde uren hebben we beleefd.

Een verslag schrijven over die Guldensporenherdenking, de eerste te Brussel, eergisteren, de tweede en de schoonste, gisteren te Antwerpen? Ik heb, in mijn dertienjarig journalistenbedrijf, in deze krant zo menig Vlaams verslag geopend, en zou ik nu terug moeten, nu we voor haast bovenmenselijke werkelijkheden staan, hier gaan volzinnen neerschrijven, waarin men de ernst, de diepgemeendheid, samen met de echt Vlaamse opgetogenheid, en de Vlaamse Uilenspiegelhumor in lustige mengeling bij mekaar kan proeven? Zal ik naar mijn beste vermogen trachten uit te zeggen wat er omgaat in dit volk, hoe, onder de oppervlakte van pathetische geluiden of leutige scherts, de verborgen volksziel diep gromt, broemt de volksargwaan, de stille verbittering om de hoon ons aangedaan, en

hoe nu langzaamaan een vermoeden van het woord, een drang naar bevrijdende daden begint op te leven?

Wee hen die horende doof, en ziende blind zijn. “Het bloed van het volk roept Vlaams, en gij ... g’en hoor het niet!” vermaande Gezelle. O meester, gij die waakt over uw volk, zie wat hier geleden wordt ...

Het zijn droomschone uren geweest, en wij voelen ons op hoger plan geheven, en waarlijk niet meer in staat om met kleingeestige schrijvelaars te gaan debatteren of polemiseren. Armen, gij zijt mijlen ver uit onze gedachten. Voelt ge dan niet, dat het hier om iets hogers gaat, dan om uw bekommelingen van scribenten? Wij voelen in ons dagen de ziel van dit land. Alleen de hoogste momenten van deze twee dagen wil ik vasthouden. Ik zegde u reeds: ze stonden in het teken van René de Clercq.

Dat terugzien zal eeuwig in mijn herinnering voortleven. Wat ziet hij er flink en kordaat uit, en is het niet of, in de Vlaamse kerelkop een gelijkenis met een grote dode zich opdringt: president Stein ... Zijn bebaard gelaat, het gelaat van de noeste arbeider, van de bezielde dichter, van de apostel ook; die vlam in de ogen, die plotselinge trilling van zijn oogwimpers, dan die West-Vlaamse humor opeens, die pittige, geestvolle, krachtige galgenhumor: o land van galgen, o land van Uilenspiegel ... Waart ge ook maar niet het land van Lamme Goedzak!

Te Brussel heb ik het reeds bijgewoond, hoe duizenden met wuivende handen en zakdoeken en met jubeling van stem hem de welkomstgroet toestuurden. Ik heb gezien hoe onder die stormloop van sympathie hij rechtstond, pal, bleek, aangedaan, de tranen hem brandend onder de oogschelen, de handen krampachtig ineengedrukt, en, toen eindelijk de springvloed bedaarde en luwde, zijn stem weer, dat goede Vlaams uit Vlaanderen, dat me waarlijk

aandeed als het naïeve, innige, rechtzinnige Zuid-Afrikaans van President Steyn, die ik nu dertien jaar geleden te Antwerpen de hand mocht drukken.

Wat hij zegde?

“Dames en heren, ik ben thuis ... ik ben blij dat ik thuis ben, onder mijn goede broeders en vrienden. Ik ben dezelfde van vroeger gebleven, alleen wat stouter dan vroeger. Ik ben terug; omdat ge mij hebt geroepen; terug, omdat er hier te werken valt, uur na uur; terug, omdat ik mijn deel van die straf wens op te eisen. Uw liefde gaat niet naar mijn persoon, maar naar de Vlaamse vlag, naar Vlaanderen ...”

Dat was gezegd, eenvoudig, “recht en slecht”, zonder verheffing van de stem, zonder opwinding noch declamatie, geen frasen.

“Zo ik wegging, als eenvoudig Vlaming, zo keer ik weer, om mijn plaats hier weer in te nemen in uw rangen, naast mijn dappere vriend, mijn grote broer August Borms, met zijn gouden hart, die aan de gevangenen in de Duitse kampen het woord van zijn liefde, het brood van zijn liefde draagt. Als Vlaams zanger, die voor het recht van zijn volk opkomt, wil ik doen wat voor mij in Vlaanderen altijd de dichters en de zangers gedaan hebben, en wat zij nog doen: doen als Willems, Conscience, Ledeganck, van Duyse, en als Raf Verhulst ... Zo doen wij, dichters in Vlaanderen; zo staan wij rond onze moeder, als zij bedreigd is ...

Ik kom uit een schoon land, vrienden, een groot, een goed land: Nederland. Dat land was me niet vreemd, ik voelde er mij gelukkig, ik heb er schone uren beleefd. Daar heb ik de Nederlandse beschaving gezien, gezien hoe hoog de Dietse beschaving kan rijzen, waar zij zich in volle vrijheid kan ontplooien. Wat wij hier ontberen, het brood en de geest, dat hebben ze daar in overvloed. Ik heb gezien hoe het kind

daar ontwikkeld wordt en kan opgroeien, normaal. Ik heb er gezien hoe de planten, de bloemen, de vogels – zij komen tot aan uw voeten gevlogen – er zich veilig voelen en geëerbiedigd worden. Ik heb gezien hoe goed het hart van Nederland is. Vlamingen, Walen, Duitsers, Fransen, Russen vonden daar een warm onthaal. En voor ons voelden ze nog wat meer: wij zijn toch hun broeders! Een schoon land, een goed land, een sterk land en een verstandig volk. Want er hoeft geestkracht om drie jaar lang, en hoe vaak miskend, de deugd der liefdadigheid te oefenen ... Het land van het onderwijs, van de Nobelprijzen, een heerlijk land!

Wat waren wij, Vlamingen, eertijds? Eenmaal stonden wij aan het hoofd van de Dietse beschaving. We gaven aan de Nederlandse stam Jacob van Maerlant, de dichter van Reinaert de Vos, de grote ziener en prozadichter Jan van Ruusbroec, en het middeleeuwse volkslied. Onze grote schilderschool, Jan van Eyck en Hans Memlinc: zij stamt uit Vlaanderen. En in 1302, - en daarom staan wij hier – hebben wij de Nederlandse gewesten bevrijd van de druk der zuidervolken. Later schonken wij aan onze stam onze tweede Vlaamse schilderschool: Matsijs, Bruegel, Rubens, van Dijck, Jordaens ... Aan Holland gaven wij zijn tweede grote schilder: Frans Hals. De grootste dichter der Nederlandse taal, Joost van den Vondel, stamt uit Antwerps bloed. Meer nog: onze Vlaamse geleerden, uitgeweken voor het Spaanse geweld, brachten naar het noorden hun wetenschap, die gingen doceren aan de Leidse hogeschool. Het is dan niet meer dan billijk, dat Hollandse professoren ons voor dat verleden een teruggave willen schenken en aan onze universiteit te Gent, die we dan toch maar hebben in het Nederlands komen doceren!

Ja, nu staan we nog maar aan de voet van de Vlaamse heuvel. Maar het is heerlijk, dat gevoel van Excelsior te hebben, te weten dat we die berg op moeten, wij zijn de klimmenden, en nog schoner dan de bezadigde rust van hen die boven op zo'n berg staan, is het gevoel

van hen die opkijken naar daarboven, waar we moeten zijn. Daarom, Gods zegen op ons werk.

Een lange lijdensgeschiedenis heeft ons volk gehad: wij zuchtten onder Spanje, onder Oostenrijk, onder Frankrijk. Wij waren maar enkele jaren met onze broeders verenigd. Toen helaas moesten we voelen wat het allerlastigste, het allerswaarste om te dragen is: de druk van de eigen staat. Het volk van Uilenspiegel zijn we altijd gebleven, maar helaas ook het volk van Lamme Goedzak. De Vlamingen werden achteruitgezet, men wou van België een eentalige provincie van Frankrijk maken, het leger, het bestuur, de magistratuur, het onderwijs, alles was Frans. Wij hadden niets, zelfs de moed niet om flink te vragen, te eisen wat ons toekomt.

Hoe ellendig daarop terug te blikken, en wat moeten we denken van hen die zich onze volksvertegenwoordigers noemen, en die alleen hun partij vertegenwoordigen, of soms zelfs enkel zichzelf. Zeer langzaam zijn wij vooruitgegaan. Onze idealen trokken wij, wat eenzijdig misschien, tenslotte samen in de Vlaamse hogeschool te Gent. Toen kwam over ons de oorlog, de grote ellende, waar niemand schuld aan heeft, omdat de ellende te groot geworden is, omdat geen mens, geen land alleen daarvan de schuld kan dragen, want iedereen wenst de vrede en niemand kan haar brengen. Toen die ellende over ons is gekomen, toen een machtig leger op onze grond is gevallen, toen sprak onze koning het onvergetelijke woord: Vlamingen, denk aan Groeninge ... En duizenden Vlamingen hebben zich als vrijwilligers bij het Belgische leger gaan vervoegen. Is de koning wellicht vergeten wat hij ons heeft gezegd in het eerste uur van het gevaar? Denk aan de Slag der Gulden Sporen! Wij denken er wel aan, dag en nacht. Dat woord heeft onze bevolking wakker geschud. Wij hebben er eerst niet aan gedacht, dat 80 procent van ons leger uit Vlamingen bestaat ...

... Maar toen zijn er rare kreten opgegaan. Uit Fransdolle monden en pennen klonk het: Na de oorlog is het uit met het Vlaams, België zal eentalig zijn, Latijns, of niet zijn! En er werd gescholden, niet op de Duitsers alleen, maar op al de Germanen. Vergat men, dat ook de Scandinaviërs, de Hollanders, ja dat de Engelsen, en dat een groot deel van de Belgische bevolking, tot onze geëerde koning en onze geliefde koningin toe, toe het Germaanse ras behoren? Tegenover die Latijnse overmoed, hebben wij – heel loyaal, nietwaar, mijn broeder en vriend dr. Jacob? – verzet aangetekend. Het was niet alleen uit duistere monden, dat die beledigende en bedreigende woorden hadden geklonken. Had niet minister Carton de Wiart te Lyon verzekerd, dat het met de Vlaamse Beweging gedaan was? Heeft Emile van der Velde te Lausanne niet gezegd, dat wij Antwerpen hebben prijsgegeven om Parijs te redden? Zie, ik ben maar een jongen uit een boerendorp in West-Vlaanderen, maar ik zou geen stipje van mijn geboortegrond Deerlijk willen opofferen, om Parijs of Londen te redden! En moet Antwerpen, stad vol prachtige mensen, stad der Sinjoren, stad van Rubens en van Peter Benoit, moet die stad prijsgegeven worden? Hoofse stad Antwerpen, denk om Brugge!

Laat me u dan lezen wat ik in 1916 heb gedicht:

Aan die van Antwerpen:
Antwerpen stil, Vlaandren verloren,
Mannen van langs de haven,
Mannen van onder de Toren,
Sinjoren, Sinjoren,
Staat uw Rubenshoed nog vast?
Spreekt daar een taal die Rubens past!
Of wagens rollen, of ruiters draven,
Let op uw Toren, let op uw haven.
Antwerpen dood, Vlaandren begraven?

Mannen van onder de Toren,
Mannen van langs de haven,
Geef uw stad en uw stroom niet prijs,
Om half Londen noch heel Parijs!
Kijkt uit uw ogen, hoor uit uw oren,
Let op uw haven, let op uw Toren!
Antwerpen sterk, Vlaandren herboren!
Sinjoren,
Let op uw last!

Wij moeten geen vijanden hebben in de toekomst. Wij leven op de open markt. En Frankrijk, dat genoeg heeft aan zijn havens, zal ons niet schadeloosstellen voor het verlies van Antwerpen. Laat onze haat niet veranderen in een zelfmoord. Wij die veel geleden hebben, kunnen veel begrijpen. Het is haast gelukkig, dat de strijd zo lang heeft geduurd. Meer dan een taalwetje, meer dan een hogeschool vorderen wij. Wij willen niet meer het volk zijn, dat bij de politieke partijen neerzit als de hond, die zit te kijken op het kruimeltje brood dat van de tafel valt. De liberalen gaven ons een klein blauw lapje, de katholieken een geel lapje, de socialisten een rood lapje, en de christendemocraten (dat waren nog de beste van allen, die waren ook nooit talrijk!) die weefden er al eens een groen draadje door. Dat alles vormde bijeen een bont kleed van blauw en geel en rood en groen. Maar wie draagt er nu zo'n schreeuwlelijk pak? Alleen de harlekijn, de Vastenavondzot. En dat zijn we niet! Ons arme, verdruchte volk wil geen lapjes meer, het wil een schoon nieuw kleed, uit één stof, uit één kleur, en we vragen: Vlaams Zelfbestuur!

Als ge wandelt aan de Schelde, en een schip gaat voorbij, dan ziet ge de zon schijnen in de stroom, en het zonnebeeld breekt er uit in duizend spattelingen. Het molent in het water, en duizend schijven vloeien op de baren ... Het schip gaat voorbij, en een gouden zuil

prijkt daar ... tot we in de rustige vloed weer de volle zon zien stralen ...

Veel leed heeft in de stroom der tijden dit volk doorgemaakt. De strijd glansde en molende erin en het licht deed de spattelingen dansen. We kregen de hogeschool, de Raad van Vlaanderen, de bestuurlijke scheiding, nu de politieke scheiding ... Eindelijk, daar prijkt ze weer, de volle klare zon, en dat is, stralen en heerlijk, Vlaanderen zelf!

Wij Vlamingen zullen te bidden hebben drie gebeden, drie akten: de akte van hoop, de hoop op die prachtige zon, een akte van berouw, om ons kleinmoedig, kleingeestig, geestdriftloos verleden, om onze onvaderlandse zonden; maar nooit zullen we een akte van berouw bidden om de daad, die leidt tot de bevrijding van Vlaanderen.

En mijn gedachten gaan weer naar het noorden, naar het gastvrije Nederland, waar mijn vrouw zit met kinderen, brandend van ongeduld, tot ik haar ga halen om terug naar ons Vlaanderen te komen. En ik gedenk die donkere dagen van twee jaar geleden, toen ik ontslagen werd uit mijn dienst ... Mijn vrouw lag ziek, om voor de tweede keer in een gesticht te Bussum geopereerd te worden, de kinderen waren uitbesteed ... Toen kwam die tijding ... Het was avond en het regende, en door die somberheid, die ook in mijn hart was, ging ik naar mijn eenzaam huis, met dat dreigement boven onze hoofden, dat het brood ons afgenomen zou worden ...

En kijk – toen werd het me zo warm van binnen – en ... ge weet het toch, dat een lied nooit gemaakt wordt (anders noemt men het maakwerk), maar wel dat het geboren wordt, dat het groeit, dat het bestaat sinds God bestaat, en dat de liederen als vlinders in de zon fladderen, en dat de gelukkige, die een van die vlinders kan vangen, een lied schept ... Zo ving ik dan, op de weg naar mijn eenzaam huisje

te Bussum, dat lied op, dat lied van verzet, “Tegen de Heren van Havre, toen zij vergaten dat ook Vlaanderen in België lag.”

Wij houden van trukken noch tierelantijnen,
Heren van Havere, weet het goed!
Wij zijn Germanen, geen Latijnen,
Opene harten, zuiver bloed!
Heb ik geen recht, ik heb geen land;
Heb ik geen brood, ik heb geen schand;
Vlaanderen, Vlaanderen, met hand en tand
Sta ik recht voor u,
Vecht voor u!

Geen bondgenoot, geen band in 't zuiden!
Havere, Havere, 't zal niet gaan
Dat gij het Noorden uit zult luiden
Om aan onze erve hand te slaan!
Heb ik geen recht, ik heb geen land;
Heb ik geen brood, ik heb geen schand;
Vlaanderen, Vlaanderen, met hand en tand
Sta ik recht voor u,
Vecht voor u!

Zo gij de meerderen doemt tot minderen,
Zo gij het brood uit hun monden rooft,
Wijl gij het bloed eist van hun kinderen,
Kome dit bloed niet over uw hoofd! ...
Heb ik geen recht, ik heb geen land;
Heb ik geen brood, ik heb geen schand;
Vlaanderen, Vlaanderen, met hand en tand
Sta ik recht voor u,
Vecht voor u!

Weet de koning, onze koning,
Dat men zijn volk tot slaven drijft?
Vlaanderen wordt onz' eigen woning
Of de leeuw springt uit zijn schild!
Heb ik geen recht, ik heb geen land;
Heb ik geen brood, ik heb geen schand;
Vlaanderen, Vlaanderen, met hand en tand
Sta ik recht voor u,
Vecht voor u!

Ik wil niet de indruk van René de Clercq's prachtige rede ontwijden door er veel woorden aan toe te voegen. De duizenden toehoorders hebben hem een ovatie gebracht, die wellicht en liefst tot ver over de grenzen had kunnen gehoord worden ...

Zangers zongen, onder Jef van Hoof's jonge, zwierige, geestvolle leiding oude en nieuwe liederen, ook prachtige van hem zelf; een declamator, de heer Willem Benoy, droeg het geniale gedicht van Gezelle voor: Groeninge's grootheid. Een koor, flinke jonge vrouwen en mannen, de vastberadenheid op de door lijden en ontberden vermagerde gelaten, die toch door de vlam der geestdrift verlicht, van zielengezondheid blonken, zong de Vlaamse Leeuw en Groeninge, onmiddellijk door de volksdrom met overtuiging bijgestemd.

Maar toen gebeurde iets prachtigs. De duizenden, die in Thalia bijeen waren, liepen uit: het was een legertje van warm-voelende, geëlektriseerde mensen, en ... die duizenden wisten zich te bedwingen. Onder de blauwe nachthemel, in de door geen gaspits verlichte straten, liep de ontzaglijke drom voort, en ... zweeg. Ze zwegen, en het rumoer gonsde door de stille straten als het gegons van een bijenkorf. Het ging door de Carnotstraat, langs het Statieplein, de Keyserlei, over ... Tot, op de hoogte van de Kunstlei,

de beweging ophield. Daar brak opeens de geestdrift uit: René de Clercq werd op de schouders getild. Er werd gezongen: zij zullen hem niet temmen ... En in de stilte van de nacht, boven ons sterfelijk hoofd de onsterfelijke sterren, bloeide een heerlijke zomernacht ...

In De Toorts bestrijdt Spectator de opvatting als zou bestuurlijke scheiding in België, d.w.z. zelfregering voor Vlaanderen en voor Wallonië, gelijk staan met de verbrokkeling, de verzwakking van het rijk. Hij betoogt, dat zelfregering voor Vlaanderen geenszins de verzwakking, maar wel de versterking beoogt van België als onafhankelijke bufferstaat die zijn reden van bestaan verrechtvaardigt en zich vrijwaart tegen opslorping door Frankrijk of Duitsland, een België dat eerlijk onzijdig is.

Aan het slot van zijn artikel zegt Spectator:

We wensen zelfregering niet voor te stellen als een doel. Het is een middel, maar een zo krachtig middel, dat het doel, nl. rechtvaardige stabiele toestanden in een levensvatbaar onzijdig België te doen ontstaan en Vlaanderen te ontvoogden, daardoor met de grootste waarschijnlijkheid en met het minste tijdverlies zal bereikt worden.

Het wordt door de hele beschaafde wereld gebillijkt. Het oefent een heilzame invloed uit op België's nationaal en internationaal karakter. Het is een waarborg voor de onzijdigheid; het belooft de Belgische kust en Antwerpen te ontrukken aan buitenlandse controle; het kan België verlossen uit de eenzijdige Belgische politiek waarin de regering zich begeven heeft en ons onze bijzondere, bevoorrechte positie, onafhankelijk van alle machtsgroepen, terugschenken. Het belet het oude Belgische parlement de wil en het recht van het Vlaamse volk te verkrachten en stelt een einde aan onverdraaglijke privileges.

De Toorts bevat een brief uit Brussel, de 1e juli geschreven, waarin het volgende voorkomt:

Brussel is, althans op het eerste zicht, niet veel veranderd. Op straat is het even druk als voorheen; alle trams lopen zoals vroeger: alle koffiehuisen, schouwburgen en “café-concerts” zijn open en worden druk bezocht, zodat tot laat in de nacht zang, leven en muziek over de boulevards weerklinken.

Alleen valt het op, het enorm aantal soldaten dat zich tussen de burgers mengt en hier en daar een span ossen, dat, evenals in de goede oude tijd, een zware wagen met trage maar vaste stap voorttrekt.

In de restaurants en koffiehuisen is alles te krijgen, zij het dan tegen voor België hoge prijzen. Maar die hoge prijzen schijnen het publiek niet af te schrikken, verre van daar.

Op een enkel gebied is te Brussel wel verandering waar te nemen; dat is op taalgebied. Iemand die voor de oorlog in Brussel gewoond heeft, staat verbaasd over de verbetering die reeds thans bereikt is. Op straat, in de koffiehuisen en op de trams hoort men veel meer Nederlands dan vroeger; in de bioscopen en concertzalen is alles tweetalig, en in plaats van de schandaalzieke Journal en Matin “de Paris”, die men vroeger op de hoek van elke straat hoorde venten, zijn het nu de Nederlandse bladen die overal worden verkocht. Vooral de Nieuwe Rotterdamse Courant, Het Vaderland, De Maasbode en de Nieuwe Courant. Wel verschijnen hier nog altijd een drietal Franse dagbladen, maar ... of dat nog lang zal duren?

Ook spelen nog altijd enige Franse schouwburgen. Maar ook dat schijnt niet meer voor lang te zullen zijn.

Een fraai gedicht heeft René de Clercq deze week in De Toorts. Het heet: Vlaams Brussel. De laatste strofen luiden aldus:

Elk volk het zijne, dat
is 't recht der eeuwen, recht gevat
door wie, schoon alles wendt en woelt,
de mensheid in haar volheid voelt.

Laat Frankrijk Frankrijk zijn!
Laat Duitsland Duitsland. Haat verdwijn!
Beneden 't vredig godsgeweld.
Maar laat ook Vlaanderen aan zichzelf.

Want Vlaanderen is geen woord
dat aan 't verleden toebehoort,
maar elk geslacht en elke tijd
een klare schone werkelijkheid.

Vernieuwd is ons geslacht
in levensmoed en levenskracht:
het groeit uit puin en nood en dood,
voor al de wereld sterk en groot.

O Brussel, in Brabant
Groot hoofdstad van het Vlaamse land,
Uw trotse torens horen 't nu:
Gans Vlaandren valt of staat met U!